

Handleiding bij lesmateriaal *Klimaatliteratuur in de klas*

Nienke van Doeselaar
september 2022

Dit is de algemene handleiding bij de lessenserie *Klimaatliteratuur in de klas*, die online te vinden is op <https://www.ru.nl/pucsociety/docenten/lesmateriaal/lesmateriaal-nederlands-literatuur/>. Dit materiaal is ontwikkeld door Nienke van Doeselaar bij de afdeling Nederlandse Taal en Cultuur, in het kader van de neerlandistiek gelden. Het belangrijkste doel van het materiaal is om leerlingen te laten praten en nadenken over zowel de literaire als de maatschappelijke aspecten van klimaatfictie. Zo kunnen leerlingen ontdekken hoe diep de wisselwerking tussen literatuur en maatschappij is.

Klimaatliteratuur in de klas bestaat uit acht lesbrieven, elk gebaseerd op een roman, dichtbundel of toneelstuk. Iedere lesbrief bevat verschillende opdrachten voor groepjes van vier à vijf leerlingen. De opdrachten zijn vooral gericht op het voeren van een argumentatief gesprek waarin leerlingen hun eigen standpunten verwoorden en evalueren. Daarnaast komen begrippen uit de formalistische verhaalanalyse aan bod.

De opdrachten in *Klimaatliteratuur in de klas* zijn gericht op de volgende vaardigheden:

- leerlingen kunnen hun eigen standpunten met betrekking tot klimaatverandering verwoorden en kritisch evalueren;
- leerlingen kunnen andere standpunten, perspectieven en argumenten herkennen en afwegen;
- leerlingen oefenen met literaire vaardigheden, zoals het herkennen van de invloed van verschillende perspectieven op de lezer, en hoe het gebruik van flashbacks de verhoudingen tussen personages beïnvloedt;
- leerlingen maken kennis met belangrijke begrippen uit de klimaatliteratuur en het klimaatdebat, zoals het antropoceen, utopie en dystopie;
- leerlingen maken kennis met modern filosofisch gedachtegoed, zoals het posthumanisme en 'diepe ecologie', en oefenen met het herkennen hiervan in de wereld om zich heen.

In onderstaand overzicht is per lesbrief aangegeven welke onderwerpen/thema's behandeld worden. De lesbrieven richten zich in de eerste plaats op het vak Nederlands, maar een aantal is ook te gebruiken in de vakken maatschappijleer en filosofie. De lesbrieven waar deze vakken het best bij aansluiten zijn hieronder ook gemarkeerd. De verschillende lesbrieven zijn afzonderlijk te gebruiken, maar kunnen ook als serie worden ingezet.

	TITEL EN AUTEUR	TYPE	INHOUDELIJK THEMA	VERHAALANALYTISCHE BEGRIPPEN	COMBINATIE MET ANDERE VAKKEN	AANTAL LESUREN
1	<i>Zee nu</i> Eva Meijer	roman	De waarde van klimaatfictie; de 'strijd tegen het water'	Personages en perspectief	Geschiedenis	2
2	<i>KliFi</i> Adriaan van Dis	roman	Literatuur in maatschappelijke kwesties; het begrip 'klimaatfictie'	Personages; utopie en dystopie		2
3	<i>Hoe ik een bos begon in mijn badkamer</i> Maartje Smits	poëzie	Het antropoceen; actor-netwerkteorie van Bruno Latour	Ironie; enjambement; verhouding tussen vorm en inhoud	Filosofie	3
4	<i>Tenzij je een beter plan hebt en De zaak Shell</i> Anoek Nuyens en Rebekka de Wit	toneel	Het antropoceen; discussies over (politieke) verantwoordelijkheid; posthumanisme; klimaatrechtszaken	Perspectief; intertekstualiteit	Filosofie en maatschappijleer	3 à 4
5	<i>Het tegenovergestelde van een mens</i> Lieke Marsman	roman	Het onderscheid natuur/cultuur; <i>slow violence</i> ; hoop vs. angst in politieke keuzes; diepe ecologie	De grens tussen tekstsoorten (poëzie, proza, essay in één hybride roman)	Filosofie en maatschappijleer	3
6	<i>Waterjager</i> Chris Polanen	roman		Tijd: flashbacks; personages en perspectief		1 à 2
7	<i>Kraaien in het paradijs</i> Ellen de Bruin	roman	Polarisatie in maatschappelijke debatten	Intertekstualiteit; personages en perspectief		1 à 2
8	<i>De lichtjaren</i> Jens Meijen	roman	Toekomststromans en klimaatverandering in verhalen	Utopie en dystopie		2